

Регіональне управління та місцеве самоврядування

УДК 35.086:005.35:332.145:352.07

Нема Олександра Степанівна

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку
Національний університет «Львівська політехніка»*

Niema Oleksandra

*Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Regional and Local Development*

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-1242-7151

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

***Анотація.** Вступ. Нинішній етап розвитку суспільства характеризується значними змінами в підходах до управління як на державному рівні, так і на рівні територіальних громад. Забезпечення збалансованого прогресу вимагає запровадження сучасних практик взаємодії між державою (територіальними громадами), бізнесом та суспільством для посилення взаємної відповідальності й створення умов для сталого розвитку. Це передбачає економічну стійкість, соціальну справедливість та екологічну відповідальність, враховуючи широкий спектр інтересів і ресурсів заінтересованих сторін.*

Важливим елементом та стратегічним підходом підтримки розвитку територіальних громад може стати корпоративна соціальна відповідальність (КСВ), або соціальна відповідальність бізнесу. КСВ

передбачає добровільну інтеграцію місцевими підприємствами й організаціями соціальних, економічних та екологічних зобов'язань у свою повсякденну діяльність із метою створення позитивного впливу на місцеві громади та суспільство в цілому (покращення інфраструктури, розвиток місцевої економіки, підвищення рівня зайнятості та добробуту населення, зміцнення соціальної згуртованості тощо). В умовах сучасних викликів, зумовлених війною, повоєнним відновленням країни та перспективою членства в Європейському Союзі чинник КСВ набуває особливої актуальності.

Метою статті є дослідження впливу корпоративної соціальної відповідальності на розвиток територіальних громад, визначення ключових напрямів і механізмів підвищення спроможності громад через використання потенціалу КСВ.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення, що сприяє розвитку КСВ; 2) наукові праці, автори яких висвітлюють різні аспекти корпоративної соціальної відповідальності, зокрема роль держави у впровадженні принципів КСВ, вплив соціальної відповідальності бізнесу на розвиток територіальних громад тощо.

У процесі здійснення дослідження використано низку методів наукового пізнання, зокрема: системного підходу та теоретичного узагальнення (для розкриття основних нормативно-правових актів, що регулюють окремі аспекти соціальної відповідальності бізнесу, формують загальну правову базу, що сприяє її розвитку; окреслення значення КСВ для розвитку територіальних громад); аналізу та синтезу (для визначення поточного стану й основних проблем впровадження корпоративної соціальної відповідальності, пріоритетів прискорення її розвитку з урахуванням сучасних викликів); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. Корпоративна соціальна відповідальність відіграє важливу роль у сталому розвитку громад, сприяючи гармонійному поєднанню економічних інтересів, соціальних потреб та екологічних вимог. Відповідальні дії бізнесу відкривають громадам доступ до нових ресурсів, знань і можливостей, що сприяє їхній стійкості. Інвестуючи в соціальні, освітні та екологічні ініціативи, компанії не тільки покращують якість життя населення, але й роблять суттєвий внесок у добробут громад, створюючи тривалий позитивний вплив (підвищують соціальну згуртованість, зменшують залежність від зовнішніх ресурсів тощо).

Розвиток КСВ залежить від тісної співпраці бізнесу, держави та громадянського суспільства. Держава має створити сприятливі законодавчі умови й податкові стимули, а громадські організації – брати активну участь у реалізації проєктів.

Перспективи. Майбутні дослідження можуть бути спрямовані на вивчення ефективних моделей соціальної відповідальності бізнесу для посилення громад в умовах відбудови країни.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, територіальна громада, сталий розвиток, спроможність, потенціал соціальної відповідальності бізнесу.

Summary. *Introduction.* The current stage of societal development is characterized by significant changes in management approaches at both the state and territorial community levels. Ensuring balanced progress requires the implementation of modern practices of interaction between the state (territorial communities), business, and society to enhance mutual responsibility and create conditions for sustainable development. This involves economic stability, social justice, and environmental responsibility, considering a wide range of interests and resources of stakeholders.

An important element and strategic approach to supporting the development of territorial communities could be corporate social responsibility (CSR), or the social responsibility of business. CSR generally involves the voluntary integration of social, economic, and environmental commitments into the daily activities of local enterprises and organizations to create a positive impact on local communities and society as a whole (improving infrastructure, developing the local economy, increasing employment and welfare levels, strengthening social cohesion, etc.). In the face of modern challenges caused by war, post-war reconstruction, and the prospect of EU membership, CSR becomes particularly relevant.

The purpose of this article is to investigate the impact of corporate social responsibility on the development of territorial communities, identifying key directions and mechanisms for enhancing community capacity through the use of CSR potential.

Materials and Methods. The research materials include: 1) normative and legal support promoting CSR development; 2) scientific works by authors highlighting various aspects of corporate social responsibility, particularly the role of the state in implementing CSR principles, and the impact of business social responsibility on the development of territorial communities, etc.

The research employed a range of scientific methods, including: a systematic approach and theoretical generalization (to reveal the main normative and legal acts regulating aspects of business social responsibility and forming the general legal framework supporting its development; outlining the significance of CSR for the development of territorial communities); analysis and synthesis (to determine the current state and main issues of CSR implementation, priorities for accelerating its development considering modern challenges); logical generalization of results (formulating conclusions).

Results. Corporate social responsibility plays a crucial role in the sustainable development of communities by promoting a harmonious

combination of economic interests, social needs, and environmental requirements. Responsible business actions provide communities with access to new resources, knowledge, and opportunities, enhancing their resilience. By investing in social, educational, and environmental initiatives, companies not only improve the quality of life for residents but also make a significant contribution to the well-being of communities, creating a lasting positive impact (increasing social cohesion, reducing dependence on external resources, etc.).

The development of CSR depends on close cooperation between business, the state, and civil society. The state needs to create favorable legislative conditions and tax incentives, while civil society organizations should actively participate in project implementation.

Perspectives. Future research may focus on studying effective business social responsibility models to strengthen communities in the context of national reconstruction.

***Key words:** corporate social responsibility, territorial community, sustainable development, capacity, business social responsibility potential.*

Постановка проблеми. Нинішній етап розвитку суспільства характеризується значними змінами в підходах до управління як на державному рівні, так і на рівні територіальних громад. Забезпечення збалансованого прогресу вимагає запровадження сучасних практик взаємодії між державою (територіальними громадами), бізнесом і суспільством для посилення взаємної відповідальності та створення умов для сталого розвитку. Це передбачає економічну стійкість, соціальну справедливість та екологічну відповідальність, враховуючи широкий спектр інтересів і ресурсів заінтересованих сторін.

Важливим елементом і стратегічним підходом підтримки розвитку територіальних громад може стати корпоративна соціальна відповідальність (КСВ), або соціальна відповідальність бізнесу. КСВ

загалом передбачає добровільну інтеграцію місцевими підприємствами й організаціями соціальних, економічних та екологічних зобов'язань у свою повсякденну діяльність із метою створення позитивного впливу на місцеві громади та суспільство в цілому (покращення інфраструктури, розвиток місцевої економіки, підвищення рівня зайнятості й добробуту населення, зміцнення соціальної згуртованості тощо). В умовах сучасних викликів, зумовлених війною, повоєнним відновленням країни та перспективою членства в Європейському Союзі чинник соціальної відповідальності бізнесу набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Корпоративна соціальна відповідальність є предметом дискусій в наукових колах в Україні та за кордоном. Основні питання включають: визначення меж відповідальності (як добровільної ініціативи чи реакції на чіткі законодавчі вимоги, що стимулюють відповідальну поведінку суб'єктів господарювання), заінтересовані сторони (сфера впливу КСВ дедалі частіше охоплює місцеві громади, екологічні групи й суспільство загалом), а також мотивацію бізнесу (поліпшення корпоративного іміджу, збільшення прибутків та етична відповідальність перед суспільством).

Українські науковці аналізують різні аспекти корпоративної соціальної відповідальності, підкреслюючи її суспільну цінність, вплив на збалансований розвиток та важливість інтеграції КСВ у стратегії розвитку компаній, а також необхідність належної підтримки з боку держави (О. А. Грішнова, А. М. Колот [1; 2], М. М. Деліні [3], І. В. Кицюк [4], Т. І. Лункіна [5], О. М. Серікова [6]). Вони досліджують вплив децентралізації на розширення ролі корпоративної соціальної відповідальності у розвитку місцевих громад (Н. О. Куровська, І. А. Оліфір [7]), вплив КСВ на соціально-економічний розвиток регіонів (О. В. Ольшанський, М. Д. Крамчанінова [8]), взаємодію держави й бізнесу у впровадженні соціально значущих ініціатив (С. Т. Селютін, А. Ю. Стах [9]).

Зарубіжні дослідники акцентують увагу на бізнес-контексті КСВ, її економічній, правовій, етичній та філантропічній складових (А. Керролл (Archie B. Carroll) [10]), наголошують на відповідальності бізнесу не лише за фінансові результати, але й за соціальні та екологічні аспекти діяльності. Це формує концепцію «потрійної звітності» (Triple Bottom Line), яка використовується для оцінки впливу бізнесу на сталий розвиток громад (Д. Елкінгтон (John Elkington) [11]). Окрім того, дослідники звертають увагу на ідею створення спільної цінності, яка споріднена з КСВ, підкреслюючи важливість інтеграції соціальних цілей у бізнес-стратегії для досягнення сталого розвитку (М. Портер (Michael E. Porter), М. Крамер (Mark R. Kramer) [12]), зокрема в контексті розвитку територій (Л. Каррера (L. Carrera) [13]).

Водночас, недостатньо дослідженими залишаються питання, пов'язані з розвитком корпоративних ініціатив на рівні територіальних громад, участю держави в регулюванні й стимулюванні КСВ для сприяння соціальній та економічній стійкості, покращення якості життя населення і створення ефективних партнерських відносин між бізнесом, владою та місцевими спільнотами.

Метою статті є дослідження впливу корпоративної соціальної відповідальності на розвиток територіальних громад, визначення ключових напрямів і механізмів підвищення спроможності громад через використання потенціалу КСВ.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення, що сприяє розвитку КСВ; 2) наукові праці, автори яких висвітлюють різні аспекти корпоративної соціальної відповідальності, зокрема роль держави у впровадженні принципів КСВ, вплив соціальної відповідальності бізнесу на розвиток територіальних громад тощо.

У процесі здійснення дослідження використано низку методів наукового пізнання, зокрема: системного підходу та теоретичного узагальнення (для розкриття основних нормативно-правових актів, що регулюють окремі аспекти соціальної відповідальності бізнесу, формують загальну правову базу, що сприяє її розвитку; окреслення значення КСВ для розвитку територіальних громад); аналізу та синтезу (для визначення поточного стану й основних проблем впровадження корпоративної соціальної відповідальності, пріоритетів прискорення її розвитку з урахуванням сучасних викликів); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Територіальна громада (жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста як самостійних адміністративно-територіальних одиниць, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр) є первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій та повноважень, просторовою основою для організації життя громадян і дії органів місцевої влади, що має правовий статус юридичної особи публічного права власності [14; 15]. В межах територіальної громади реалізується її господарська правосуб'єктність (визнана державою здатність суб'єктів певного виду (учасників відносин у сфері господарювання) мати та здійснювати господарські права й обов'язки, що встановлені діючим законодавством, а також набувати їх в процесі здійснення господарської діяльності чи управління нею [16]) та різноманітні повсякденні потреби й інтереси спільноти її жителів в економічній, соціальній, культурній та інших сферах людської життєдіяльності.

Отримані в результаті реформи децентралізації територіальними громадами повноваження та фінансова автономія надають їм можливість ефективніше розпоряджатися ресурсами й відповідати на повсякденні

потреби місцевого населення. Водночас, це також створює нові виклики щодо необхідності пошуку додаткових ресурсів та партнерств для впровадження важливих екологічних ініціатив, підтримки соціальних програм і реалізації проєктів розвитку. У цьому контексті корпоративна соціальна відповідальність має значний позитивний вплив на зростання спроможності територіальних громад як важливого аспекту їх сталого розвитку.

Корпоративна соціальна відповідальність є підходом до ведення бізнесу, за якого підприємства беруть на себе відповідальність за вплив своєї діяльності на суспільство, економічний розвиток та стан довкілля. Вона передбачає підтримку екологічних ініціатив, соціальних програм та проєктів, що поліпшують життя працівників і місцевих громад. Основна мета КСВ – створення довгострокової цінності через інтеграцію соціальних, екологічних та економічних питань у діяльність компанії і ефективну взаємодію з заінтересованими сторонами.

Корпоративна соціальна відповідальність визначається як відповідальність бізнесу за вплив своїх рішень і діяльності на суспільство та довкілля через прозору й етичну поведінку, яка: сприяє сталому розвитку, включаючи здоров'я та добробут суспільства; враховує очікування заінтересованих сторін; відповідає чинному законодавству й міжнародним нормам поведінки; інтегрується в діяльність організації та практикується у її відносинах [17]. КСВ важлива для підприємств будь-якого розміру й сфери діяльності, оскільки допомагає будувати стійку конкурентну перевагу та сприяє розвитку місцевих громад.

Підприємства, які активно впроваджують корпоративну соціальну відповідальність, часто інвестують у розвиток місцевої соціальної інфраструктури, такої як школи, лікарні, спортивні та культурні заклади. Це створює сприятливе середовище для життя і роботи, сприяє розвитку людського капіталу та збільшує економічні можливості громади. КСВ

сприяє економічному розвитку громад через створення нових робочих місць, підтримку малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій (компанії можуть здійснювати прямі інвестиції в громади або надавати підтримку місцевим підприємцям). Суб'єкти господарювання, які впроваджують екологічно відповідальні практики, сприяють сталому розвитку громад шляхом інвестування в чисті джерела енергії, впровадження технологій переробки відходів, посилення заходів із захисту довкілля тощо.

Для України дана концепція не є новою. За даними Центру CSR Ukraine, 52% українських компаній мають затверджені стратегії соціальної відповідальності, а 83% – впроваджують КСВ [18] у напрямках захисту довкілля, розвитку громад та піклування про співробітників. Однак, порівняно з іншими країнами, розвиток корпоративної соціальної відповідальності в Україні відбувається повільно. Україна відстає за багатьма показниками від країн Європейського Союзу та деяких східноєвропейських сусідів. Основними причинами цього є економічна нестабільність, недосконале законодавство, низька обізнаність щодо соціальної відповідальності бізнесу та відсутність сталих традицій у цій сфері [19].

Після повномасштабного вторгнення рф 24 лютого 2022 року значення КСВ стало ще більш вагомим. Компанії спрямовують свої ресурси на підтримку постраждалих від війни, допомогу біженцям, відбудову критично важливої інфраструктури та посилення обороноздатності. Вони також зберігають робочі місця, підтверджуючи свою відданість принципам КСВ навіть у найскладніші часи. Основні напрями внесків українського бізнесу під час війни, за даними [20], включають фінансову допомогу, гуманітарну підтримку, сплату податків наперед, участь в інформаційному спротиві, допомогу співробітникам та ІТ-послуги).

Держава відіграє важливу роль у сприянні впровадженню принципів корпоративної соціальної відповідальності. Це може здійснюватися через нормативно-правове регулювання, стимулювання та підтримку ініціатив місцевого бізнесу, громадських організацій. Крім того, держава може розробляти та впроваджувати стандарти корпоративного управління, які стимулюють компанії брати участь у соціально значущих проєктах.

На даний час відсутнє спеціальне законодавство, яке б безпосередньо регулювало КСВ. Утім, існує низка нормативно-правових актів, що регулюють окремі аспекти соціальної відповідальності бізнесу та формують загальну правову базу, яка сприяє її розвитку. Це, зокрема:

– Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [14] (регулює питання місцевого самоврядування та визначає повноваження органів місцевого самоврядування щодо співпраці з бізнесом для розвитку територій; надає можливості для організації державно-приватних партнерств, що є важливим аспектом КСВ);

– Закон України «Про соціальні послуги» [21] (впорядковує процес і механізм надання соціальних послуг населенню; не містить конкретних положень, які б безпосередньо регулювали співпрацю з бізнесом для розвитку територій, але передбачає можливість співпраці між державою, бізнесом та неурядовими організаціями для надання соціальних послуг, що є важливим аспектом КСВ);

– Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [22] (регулює питання охорони довкілля та зобов'язує підприємства враховувати екологічні наслідки своєї діяльності, що сприяє реалізації екологічних аспектів КСВ);

– Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [23] (визначає загальні рамки для розуміння благодійної діяльності, в якій можуть брати участь і комерційні підприємства. Це є одним із напрямів реалізації їх КСВ через спонсорські програми, надання

грантів, фінансування проєктів для підтримки територіальних громад, допомоги у вирішенні соціальних проблем (охорона здоров'я, освіта, охорона навколишнього середовища тощо);

– Закон України «Про охорону праці» [24] (встановлює вимоги до забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці. Впровадження заходів із покращення умов праці та забезпечення безпеки є важливим аспектом КСВ).

Податковий кодекс України передбачає можливість надання податкових пільг для компаній, що здійснюють благодійну діяльність або інвестують у соціально значущі проєкти (Стаття 138) [25]. Це може стимулювати компанії брати участь у соціальних програмах та проєктах для розвитку територіальних громад.

Ключовими проблемами для широкого впровадження соціальної відповідальності в українському бізнес-середовищі залишаються економічна нестабільність (в умовах невизначеності бізнес схильний концентруватися на виживанні, а не на довгострокових соціальних інвестиціях), недосконалість законодавства (компанії не мають чітких орієнтирів та стимулів для впровадження соціально відповідальних практик) і недостатня обізнаність про переваги КСВ (нерозуміння її важливості та потенційних переваг як стратегічного інструменту розвитку). Відсутність достатнього фінансування змушує компанії відкладати або скорочувати свої КСВ-ініціативи. Багато підприємств, особливо малих та середніх, не мають вільних коштів для інвестування в соціальні й екологічні проєкти. Попри ці виклики та під впливом євроінтеграційних процесів, корпоративна соціальна відповідальність в Україні має значний потенціал для подальшого впровадження та розвитку.

Перспективи розвитку КСВ в Україні залежать від системних змін у різних сферах. Основними пріоритетами для прискорення цього процесу є встановлення обов'язкової вимоги щодо регулярної публікації звітів про

діяльність щодо корпоративної соціальної відповідальності, чітке визначення критеріїв звітності та встановлення стандартів, а також передбачення податкових стимулів у конкретному нормативно-правовому акті. Важливим кроком стане впровадження податкових пільг для компаній, які інвестують у соціальні та екологічні проекти, а також інтеграція міжнародних стандартів і кращих практик, таких як ISO 26000 [17] та GRI (Global Reporting Initiative) [26], для забезпечення відповідності світовим нормам.

Окрім цього, необхідно запровадити спеціальні програми для підтримки малих і середніх підприємств у впровадженні ініціатив корпоративної соціальної відповідальності. Такі програми можуть включати фінансову підтримку, гранти, податкові пільги або надання консультаційних послуг для компаній, які впроваджують соціальні та екологічні ініціативи. Це не лише сприятиме ширшій участі підприємств у КСВ, а й підвищить їхню конкурентоспроможність та забезпечить розвиток різних секторів економіки через реалізацію локальних ініціатив у громадах.

Корпоративна соціальна відповідальність може бути інтегрована в стратегію розвитку територіальних громад через такі напрями: партнерство з місцевою владою (спільні проєкти для покращення інфраструктури, соціальних послуг); інвестиції в освіту (підтримка шкіл, університетів та програм навчання для підвищення кваліфікації місцевих жителів); екологічні ініціативи (проєкти з озеленення, зменшення викидів та управління відходами); соціальні програми (підтримка здоров'я, добробуту, соціальної інтеграції мешканців). Ці дії сприятимуть сталому розвитку громад.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, корпоративна соціальна відповідальність відіграє важливу роль у сталому розвитку громад, сприяючи ефективному поєднанню економічних

інтересів, соціальних потреб та екологічних вимог. Відповідальні дії бізнесу відкривають громадам доступ до нових ресурсів, знань і можливостей, що сприяє їхній стійкості. Інвестуючи в соціальні, освітні та екологічні ініціативи, компанії не тільки покращують якість життя населення громад, але й роблять суттєвий внесок у їх добробут, створюючи тривалий позитивний вплив (підвищують соціальну згуртованість, зменшують залежність від зовнішніх ресурсів тощо).

Розвиток корпоративної соціальної відповідальності залежить від тісної співпраці бізнесу, держави та громадянського суспільства. Держава має створити сприятливі законодавчі умови й податкові стимули, а громадські організації – брати активну участь у реалізації проєктів.

Перспективи подальших досліджень можуть охоплювати вивчення ефективних моделей соціальної відповідальності бізнесу для посилення громад в умовах відбудови країни.

Література

1. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін. ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. К.: КНЕУ, 2012. 501 с.

2. Колот А. М. Соціальна відповідальність як суспільна цінність та складова збалансованого розвитку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2017. № 5. С. 249–263.

3. Деліні М. М. Соціально-економічна відповідальність підприємництва: теорія, методологія, напрямки розвитку : монографія. Краматорськ: ДДМА, 2017. 451 с.

4. Кицюк І. В. Аналіз інституційних передумов розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні. *Економіка та*

суспільство. 2021. Вип. 28. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-25>.

5. Лункіна Т. І., Власюк І. М. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу в Україні: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Modern economics*. 2017. № 1. С. 24-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2017_1_6 (дата звернення: 10.09.2024).

6. Серікова О. М. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу в умовах війни в Україні: національний і глобальний виміри. *Бізнес Інформ*. 2022. № 6. С. 94–100. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-6-94-100>.

7. Куровська Н. О., Оліфір І. А. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах децентралізації. *Вісник ЖНАЕУ*. 2017. Т. 2, № 1 (59). С. 68–75.

8. Ольшанський О. В., Крамчанінова М. Д., Какацій С. В. Вплив ініціативи корпоративної соціальної відповідальності бізнесу на соціально-економічний розвиток регіонів України. *Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2021. № 6 (270). С. 41–46. doi: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-270-6-41-46>.

9. Селютін С. Т., Стах А. Ю. Корпоративна соціальна відповідальність як механізм взаємодії держави та бізнесу. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2022. № 3 (77). С. 121–126. doi: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2022.3.21>.

10. Carroll A. B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*. 1991. Vol. 34, No 4. P. 39–48. doi: [https://doi.org/10.1016/0007-6813\(91\)90005-G](https://doi.org/10.1016/0007-6813(91)90005-G).

11. Ronald J., Elkington J. Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. *Journal of Business Ethics*. 2000. Vol. 23 (2). P. 229–231. doi: <https://doi.org/10.1023/A:1006129603978>.

12. Porter M. E., Kramer M. R. Creating Shared Value: How to Reinvent Capitalism – and Unleash a Wave of Innovation and Growth. *Harvard Business Review*. 2011. Vol. 89, No 1/2. P. 62–77.

13. Carrera L. Corporate social responsibility. A strategy for social and territorial sustainability. *International Journal of Corporate Social Responsibility*. 2022. No 7. doi: <https://doi.org/10.1186/s40991-022-00074-0>.

14. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

15. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

16. Господарська правосуб'єктність. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TS000180> (дата звернення: 10.09.2024).

17. ISO 26000:2010. *Guidance on social responsibility*. International Organization for Standardization, 2010. URL: <https://www.iso.org/standard/42546.html> (дата звернення: 10.09.2024).

18. Український центр розвитку КСВ : офіційний вебсайт. URL: <https://csr-ukraine.org> (дата звернення: 10.09.2024).

19. Про виклики та перспективи корпоративної соціальної відповідальності в Україні. URL: <https://inweb.ua/blog/ua/pro-vyklyky-ta-perspektyvy-korporatyvnoyi-soczialnoyi-vidpovidalnosti-v-ukrayini/> (дата звернення: 10.09.2024).

20. Каталог внеску бізнесу у перемогу України. URL: <https://csr-ukraine.org/news/ukrainskiy-biznes-i-viyna-unikalni/> (дата звернення: 10.09.2024).

21. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

22. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

23. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

24. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

25. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.09.2024).

26. The global standards for sustainability impacts. URL: <https://www.globalreporting.org/standards/> (дата звернення: 10.09.2024).

References

1. Sotsialna vidpovidalnist: teoriia i praktyka rozvytku: monohrafiia / A. M. Kolot, O. A. Hrishnova ta in.; za nauk. red. d-ra ekon. nauk, prof. A. M. Kolota. K.: KNEU, 2012. 501 s. [in Ukrainian].

2. Kolot A. M. Sotsialna vidpovidalnist yak suspilna tsinnist ta skladova zbalansovanoho rozvytku. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Serii: Ekonomichni nauky*. 2017. № 5. S. 249–263 [in Ukrainian].

3. Dielini M. M. Sotsialno-ekonomichna vidpovidalnist pidpriemnytstva: teoriia, metodolohiia, napriamky rozvytku: monohrafiia. Kramatorsk: DDMA, 2017. 451 s. [in Ukrainian].

4. Kytsiuk I. V. Analiz instytutsiinykh peredumov rozvytku korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti v Ukraini. *Ekonomika ta suspilstvo*.

2021. Vyp. 28. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-25> [in Ukrainian].

5. Lunkina T. I., Vlasiuk I. M. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist biznesu v Ukraini: suchasnyi stan ta napriamy vdoskonalennia. *Modern economics*. 2017. № 1. S. 24-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2017_1_6 [in Ukrainian].

6. Serikova O. M. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist biznesu v umovakh viiny v Ukraini: natsionalnyi i hlobalnyi vymiry. *Biznes Inform*. 2022. № 6. С. 94–100. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-6-94-100> [in Ukrainian].

7. Kurovska N. O., Olifir I. A. Sotsialna vidpovidalnist biznesu v umovakh detsentralizatsii. *Visnyk ZhNAEU*. 2017. Т. 2, № 1 (59). S. 68–75 [in Ukrainian].

8. Olshanskyi O. V., Kramchaninova M. D., Kakatsii S. V. Vplyv initsiatyvy korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu na sotsialno-ekonomichnyi rozvytok rehioniv Ukrainy. *Visnyk skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*. 2021. № 6 (270). S. 41–46. doi: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-270-6-41-46> [in Ukrainian].

9. Seliutin S. T., Stakh A. Yu. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist yak mekhanizm vzaiemodii derzhavy ta biznesu. *Derzhava ta rehiony. Serii: Publichne upravlinnia i administruvannia*. 2022. № 3 (77), 2022. S. 121–126. doi: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2022.3.21> [in Ukrainian].

10. Carroll A. B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*. 1991. Vol. 34, No 4. P. 39–48. doi: [https://doi.org/10.1016/0007-6813\(91\)90005-G](https://doi.org/10.1016/0007-6813(91)90005-G)

11. Ronald J., Elkington J. Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. *Journal of Business Ethics*. 2000. Vol. 23 (2). P. 229–231. doi: <https://doi.org/10.1023/A:1006129603978>.

12. Porter M. E., Kramer M.R. Creating Shared Value: How to Reinvent Capitalism – and Unleash a Wave of Innovation and Growth. *Harvard Business Review*. 2011. Vol. 89, No 1/2. P. 62–77.

13. Carrera L. Corporate social responsibility. A strategy for social and territorial sustainability. *International Journal of Corporate Social Responsibility*. No 7. 2022. doi: <https://doi.org/10.1186/s40991-022-00074-0>.

14. Pro mistseve samovriaduvannia: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

15. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].

16. Hospodarska pravosubiektnist. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TS000180> [in Ukrainian].

17. ISO 26000:2010. Guidance on social responsibility. International Organization for Standardization, 2010. URL: <https://www.iso.org/standard/42546.html>.

18. Holovna storinka ofitsiinoho vebсайту Ukrainiskoho tsentru rozvytku KSV. URL: <https://csr-ukraine.org> [in Ukrainian].

19. Pro vyklyky ta perspektyvy korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti v Ukraini. URL: <https://inweb.ua/blog/ua/pro-vyklyky-ta-perspektyvy-korporatyvnoyi-soczialnoyi-vidpovidalnosti-v-ukrayini/> [in Ukrainian].

20. Kataloh vnesku biznesu u peremohu Ukrainy. URL: <https://csr-ukraine.org/news/ukrainskiy-biznes-i-viyna-unikalni/> [in Ukrainian].

21. Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy vid 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian].

22. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha: Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 № 1264-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> [in Ukrainian].

23. Pro blahodiinu diialnist ta blahodiini orhanizatsii: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> [in Ukrainian].

24. Pro okhoronu pratsi: Zakon Ukrainy vid 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> [in Ukrainian].

25. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].

26. The global standards for sustainability impacts. URL: <https://www.globalreporting.org/standards/> [in Ukrainian].